

STUDIA GNESNENSIA, Tom I, s. 388.

Z radością powitać należy fakt ukazania się pierwszego tomu wznowionej serii *Studia Gnesnensia* (w rec.: SG 1). Ponieważ zamieszcza on materiały Kongresu Bibliistów Polskich odbytego w Wągrowcu w r. 1973, stąd sygnalizujemy go w RBL.

Nawiązuje on do chlubnej tradycji prężnego środowiska gnieźnieńskiego, które m. in. w ciągu 9-ciu ostatnich przed II wojną światową lat zdołało wydać w książkowej serii filozoficzno-teologicznej pod tym samym tytułem 17 tomów. Wznowiona seria nie będzie jednak tworzyła odrębnych pozycji książkowych, lecz ukazywać się będzie „jak w analogicznych regionalnych studiach historyczno-teologicznych w postaci zbioru artykułów, komunikatów, recenzji, informacji o prowadzonych badaniach i wymianie myśli naukowej w środowisku gnieźnieńskim”.

Słowo Wstępne napisał Ordynariusz archidiecezji, Prymas Polski, ks. kard. S. Wyszyński, któremu — w jego srebrny jubileusz prymasowskiego pasterzowania — SG 1 słusznie dedykowano.

W pierwszej części tomu zamieszczono dwa wspomnienia: ks. J. Pacyny poświęcone założycielowi i wydawcy przedwojennej serii SG, ks. bp K. Kowalskiemu, i ks. S. Kosińskiego SDB — Ks. Prymasowi. Część druga zawiera 11 różnorodnych artykułów z zakresu historii Kościoła, prawa kanonicznego, historii filozofii, patrologii, teologii fundamentalnej, dogmatycznej i moralnej oraz katechetyki. Kilka słów warto tu poświęcić artykułowi ks. T. Wilskiego pt. *Pojęcie chwały Bożej w nauce współczesnych teologów katolickich* (s. 137—158). Przedstawienie biblijnej idei *kebod Jahweh* (tak właśnie, a nie: *kabod Jahwe* należy pisać, gdyż wyraz *kabod* w połączeniu z *Jahweh* jako w *status constructus* przybiera formę *kebod!*) można uznać za słuszne.

Autor przytoczając dość obfitą literaturę obcą nie zechciał uwzględnić dwóch ważnych prac na ten temat, bibliistów polskich: Ks. S. Łach, *Kebed Jahwe*, w: *Księga Wyjścia* (PSST I-2), Poznań 1964, 343—346; O. J. S. Synowiec OFM, *Historyczny szkic dyskusji na temat kebed Jahweh*, Roczn. Teol.-Kan. 15 (1968) z. 1, 33—45 (teraz zob. także: tenże, *Kebed Jahweh*, w: *Studia Teologiczne*, Praca zbior. KUL, Lublin 1976, 41—60). Należało też zwrócić baczną uwagę na różnicę między greckimi literami *dzeta* a *ksi*: powinno być: *doxa*, a nie: *dodza* (kilka razy). — W ogóle, korekta pozostawia niestety wiele do życzenia; w samym tym art. zauważyłem aż 32 błędy.

W dziale: Materiały źródłowe, obejmującym jednak tylko jedno omówienie pióra Jadwigi Rył powinny zainteresować bibliistów podane na s. 239 pozycje Biblii w najstarszym spisie książek (z r. 1608) Biblioteki Katedralnej w Gnieźnie. — Po dziale: Informacje (5 omówień; w inform. J. Rył — należącej raczej do działu Recenzji — nie podano, kto, kiedy i gdzie wydał tę rozprawę o dziejach Biblioteki katedralnej) następuje kolejno: Recenzje. Spośród 8 omówień (w Spisie rzeczy na s. 387 dwie z nich opuszczono) na szczególną uwagę zasługują trzy recenzje pióra znanego egzegety gnieźnieńskiego, Ks. Prof. F. Kłonieckiego. Omówił on kolejno prace: Ks. R. Karpiniński, *Excousia à la base de l'enseignement de*

Jésus et de la mission apostolique selon S. Matthieu, Rome 1968 (s. 283n); R. Brandstaetter, *Jezus z Nazarethu*, t. III, Warszawa 1971 (s. 285—8; szkoda, że tylko ten tom!) i *Wstęp Ogólny do Pisma św.* pod red. ks. J. Homerskiego, Poznań—Warszawa 1973 (s. 288—290). Godząc się zasadniczo z oceną ks. F. Kłonieckiego odnośnie do III t. *Jezusa z Nazarethu*, także w kwestii zastępowania (niesłusznego) wersji „wielbłąd” wyrazem „powróż, na zdziwienie wyrażone na s. 286 („Nie wiem, dlaczego Autor zastępuje..”) zaznaczyć należy, że R. Brandstaetter poszedł tu za wariantem greckim *kamilos* — sznur okrętowy, powróż, zam. *kamelos* — wielbłąd. Merytorycznie jednak wersji tej z wielu względów (których tu omawiać nie sposób) przyjąć nie można. Zmiana zresztą wersji tradycyjnej nie jest potrzebna. Chrystus bowiem (por. też analogiczny logion Mt 23, 24 o połykaniu wielbłąda) świadomym przejawskrawieniem chce podkreślić nadzwyczajne trudności w zbawieniu ludzi przywiązanych do rzeczy światowych. Wielbłąd obładowany nimi (obraz częsty na Wschodzie!) stanowił tu skądinąd wymowny element folklorystyczny.

W ostatniej części zatytułowanej *Miscellanea* zamieszczono: krótkie sprawozdanie ze spotkań naukowych w Seminarium Duch. w Gnieźnie w latach 1967—74, tematy wykładów inauguracyjnych w tymże Seminarium od r. akad. 1947/48 do 1973/74 oraz opracowane i zredagowane przez Ks. prof. F. Kłonieckiego Materiały Kongresu Bibliotów Polskich w Wągrowcu z r. 1973. Bibliście gnieźnieńskiemu należy się szczerza wdzięczność i uznanie, że wreszcie po 3 latach udało mu się uwieńczyć długotrwałe wysiłki sukcesem. Zastrzeżenie jednak zamieszczenie materiałów tego ogólnopolskiego przeciw Kongresu zajmujących niemal czwartą część całego tomu (s. 303—385) obok dwóch króciutkich (2½ str. i 1 str.) sprawozdań lokalnych pod wspólnym, nie mówiącym tytułem *Miscellanea*. Należało nadać im tytuł odrębny, równorzędny do Artykułów, Informacji, Recenzji. Przykrym — chyba przeoczeniem — jest brak relacji z przebiegu Kongresu jakiegokolwiek wzmianki o wmurowaniu i poświęceniu w ramach właśnie tego Kongresu tablicy ku czci Ks. prof. A. Kławka w Rogoźnie Wlkp. Przemilczenie to razi tym bardziej że w „Tygodniku Powsz.” z dn. 27 maja 1973 Ks. prof. W. Smereka już w tytule swego art. zapowiadał, że Wielkopolska uczci dwóch wybitnych bibliotów. Bibliści polscy byli tam na jego grobowcu i uczestniczyli w uroczystej koncelebrazie, której — w obecności tłumu wiernych z całej okolicy — przewodniczył metropolita poznański, ks. arcybp A. Baraniak. Okolicznościową homilię wygłosił tam ks. prof. W. Smereka, główny inicjator ufundowania tablicy.

Materiały Kongresu Bibl. obejmują oprócz Wprowadzenia i modlitwy na poświęcenie nowego pomnika ks. J. Wujka trzy oddzielone tylko cyframi (nie zatytułowane) działy: I Referaty — konferencje wygłoszone podczas głównych niedzielnych (27 V 1973) uroczystości; II Referaty na samym Kongresie naukowym; III Konferencje dla wiernych wygłoszone przez bibliotów w kościołach Wągrowca nt. Ks. Jakuba Wujka.

W dziele I Ks. Prof. dr St. Grzybek w swej obszernej (s. 305—314) konferencji pt. Ks. *Jakub Wujek jako biblista i teolog* wygłoszonej podczas koncelebrowanej pod przewodnictwem Ks. Prymasa sumy przedstawia wielkie zasługi ks. Wujka jako teologa, homilety i kaznodziei, profesora, pisarza, organizatora życia religijnego, językoznawcy i tłumacza Pisma św. — Na drugim miejscu zamieszczono tu przemówienie prof. S. Sawickiego, prorektora KUL wygłoszone w Farze podczas publicznej akademii ku czci Ks. Wujka pt. *Biblia Wujka w kulturze polskiej* (s. 315—320). Te dwa referaty nie mają streszczeń w j. obcym, podobnie jak i konferencje w dziale ostatnim, natomiast po każdym referacie działu II zamieszczono w j. francuskim *Sommaire*, pióra Ks. prof. F. Kłonieckiego. —

W tym dziale II na pierwszym miejscu znajduje się — także jako pierwszy wygłoszony na właściwym Kongresie — referat O. Prof. A. Jankowskiego OSB, pt. *Z problematyki współczesnego przekładu Pisma św.* — *Zasady — doświadczenia — perspektywy* (s. 321—331). Jako redaktor naczelny Biblii Tynieckiej, prelegent dzieli się swym bogatym doświadczeniem w dziedzinie współczesnego przekładu Biblii z języków oryginalnych. W koncowych wnioskach m. in. sugeruje zbiorowość wysiłków w kierunku uzyskania jednego rezultatywnego, możliwie idealnego tekstu nowoczesnej Biblii polskiej, który byłby stosowany i w liturgii. — Z własnymi doświadczeniami przy tłumaczeniu niem. tzw. *Einheitsübersetzung* dzieli się znany biblista z Erfurtu, ks. prof. Hans Lubczyk. Jego referat *Einige Vorbedingungen für eine gemeinsame Übersetzung der Hl. Schrift für den liturgischen Gebrauch* wydrukowano słusznie w jęz. oryginalnym (s. 332—342). — Trzeci referat, ks. prof. St. Łacha *Psalmy biblijne w świetle współczesnej Szkoły Skandynawskiej* (s. 343—353) zajmuje się głównie egzegezą tzw. kultyczną wielu Psalmów, zwłaszcza królewskich i kierunkiem zwanym *Myth and Ritual School*. Nie zamykając oczu na niektóre pozytywne elementy w badaniach tej szkoły, ks. S. Łach odnosi się jednak bardzo sceptycznie do sugerowanego przez nią istnienia święta Nowego Roku w Izraelu i w już przed niewolą babilońską i odrzuca wiązanie genezy Psalmów z tzw. świętem intronizacji Jahwe. Referat nie uwzględnia pracy polskiego biblisty, E. Lipińskiego, *Yahweh málak*, *Biblica* 44 (1963) 405—460, i *Les Psaumes kérygmatiques d'intronisation divine*, Rome 1964. — Trzy referaty wygłoszone na Kongresie Bibl. zostały w międzyczasie opublikowane gdzieindziej: Ks. Cz. Jakubiec, *Objawienie Boże w Księdze Hioba*, *RBL* 26 (1973) 248—261 (zasadnicze elementy referatu znalazły się także w jego wydanym w międzyczasie Komentarzu do Księgi Hioba (PSST, t. VII—1, s. 42—46: *Treść Księgi Hioba a Objawienie Boże*); Ks. J. Stępień, *Apostolstwo w ujęciu biblijnym*, *RBL*, ten sam rocznik, s. 280—289 (zob. też specjalny zesz. obojęzyczny *Coll Theol.* 1975, J. Stępień, *Das Apostolat in biblischer Sicht*). Ks. J. Frankowski swój referat *Od Biblii Wujka* (nie: Wyjka, s. 354!) do *Biblii Tysiąclecia* opublikował w „Znaku” 27 (1975) 709—737.

Dział ostatni materiałów Kongresu Bibl. obejmuje wygłaszane w sobotę 26 V i w niedzielę 27 V w kościołach Wągrowca konferencje: Ks. J. Chmiel, *Młodość i wykształcenie ks. Jakuba Wujka* (s. 355—358); Ks. T. Hanelt, *Ks. J. Wujek w zakonie Jezuitów* (s. 358—360); Ks. Z. Kaznowski, *Przekład Ewangelii i Nowego Testamentu Ks. J. Wujka* (s. 360—363); Ks. K. Gąsiorowski, *Ks. J. Wujek jako tłumacz Psalterza Dawidowego* (s. 363—366); Ks. E. Szymanek T. Chr., *Przekład całej Biblii Ks. J. Wujka* (s. 366—368); Ks. E. Zawiszewski, *Dzieje Biblii Wujkowej* (s. 368—372); Ks. F. Józwiak, *Współczesne Wujkowi tłumaczenia innowiercze* (s. 372—374); O. J. Paściak OP, *Pisma kaznodziejskie i ascetyczne Ks. J. Wujka* (s. 374—7); Ks. F. Kłoniecki, *Pisma dogmatyczno-apologetyczne Ks. J. Wujka* (s. 377—385). — Chociaż w konferencjach tych wiele elementów się powtarza, to jednak pamiętać trzeba, że były one wygłaszane w różnych kościołach i w różnych terminach.